

HISTORIJSKI SPOMENIK – ZGRADA STARE ŽELJEZNIČKE STANICE

08.11.2013. – 08.11.2022.

Zgrada stare željezničke stanice Sanskom Mostu je sagrađena tokom vladavine Austrougarske Monarhije 1913. Zgrada je odlukom Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine proglašena 8. novembra 2013. godine nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine.

Historija

Izgradnja šumskih željeznica u Bosni i Hercegovini za vrijeme austrougarske uprave najuže je povezana sa eksploatacijom bosanskih šuma i razvitkom drvne industrije. Austrougarska uprava vidjela je u šumskom bogatstvu Bosne i Hercegovine važan izvor javnih prihoda. U početku se nije moglo pristupiti eksploataciji šuma u većim razmjerama zbog nedostatka potrebnih komunikacija. Da bi se to postiglo, bile su potrebne velike investicije za postrojenja za preradu drveta i izgradnju šumskih komunikacija, odnosno šumskih željezničkih kolosijeka. Proizvodi drvne industrije postali su najvažniji eksportni artikl bosanske privrede. Izvozilo se uglavnom poluprerađeno drvo, dok se namještaj uvezio. Pred kraj austrougarske uprave, krajem 1916. u Bosni i Hercegovini bilo je oko 1220 km šumskih pruga. Najveće su bile pruge bečkog industrijalca Otta Steinbeissa (Štajnbasa) u zapadnoj Bosni koje će se kasnije nazivati "Šipadove pruge". Njima su pripadale i pruge Prijedor – Sanaki Most - Sretica – Drvar – Lička Kaldrma i Sretica – Mliništa – Jajce. Ove pruge imale su vlastiti vozni i vučni park i ložionice.

Izgrađena je 1913. u sklopu projekta produženja uskotračne šumske pruge Steinbeis od Sretice do Prijedora od Bosanske šumske industrije akcionog društva 'Otto von Steinbeis', današnja Šipad Komerc d.d. Uskotračna pruga Steinbeis ukinuta je 1976. Građevina danas služi kao alternativni smještaj.

Opis

Zgrada Stare željezničke stanice u Sanskom Mostu je pravougaone osnove 18,48 x 10,30 m. Građevinski je u lošem stanju. Tokom rata u BiH znatno je oštećena. Danas se prizemlje objekta ne koristi pošto se nalazi u ruševnom stanju, i praktično je neupotrebljivo, dok se sprat koristi za stambenu namjenu.

Zgrada je većim dijelom zadržala svoju autentičnost, drveni trijem, prozori, vrata, dekoracija iznad prozora i vrata kao i vertikalna dekoracija na uglovima zgrade, zatim natpisi Sanski Most na zabatnim fasadama i na istočnoj fasadi. Pored velikog procenta autentičnosti, historijske i arhitektonske vrijednosti, veliki značaj ovog objekta je to što on predstavlja jedan od simbola Sanskog Mosta, kao jednog od rijetkih objekata iz perioda austrougarske vladavine u BiH koji je sačuvan do danas. Dana 25. januara 2019. je izbio požar u zgradi, čime je još dodatno oštećena.

